

Búcsú Heller Ágnestől

Ha rá gondolok, először mindig a pápai találkozásunk jut eszembe, a zsinagógában az *Elfeledett szomszédok – Családok, sorsok, történetek a pápai zsidóság két évszázadából* című kiállítás 2012. július 15-i megnyitóján. A hatalmas templom falain elhelyezett fotók és dokumentumok, a mennyezetre függesztett „szellemképek” azoknak a pápai polgároknak az emlékezetét idézték fel, akiket 1944-ben munkaszolgálatra és koncentrációs táborokba hurcoltak. 2600 embert vittek el Pápáról, a város akkori lakosságának több mint egytizedét. Túlnyomó többségüket megölték, Pápará mindössze háromszázan tértek vissza.

A Múlt és Jövő Könyvkiadó azzal járult hozzá az emlékezéshez, hogy 2011 őszén megjelentette meg a pápai holokauszt túlélő László András *Lábjegyzet a történelemhez* című önéletrajzát. Ő Bergen-Belsen poklából visszakerült Pápará, de szinte az egész családját elvesztése után nem bírt az ellenségessé vált környezetben maradni. Nagybátyja segítségével az Egyesült Államokba telepedett le, ahol sikeres operatőr lett, világhírű filmeket fényképezett. Idős korában, angol nyelven írt megemlékezésében hitelesen idézte fel a két világháború közti Pápát, benne a megbecsült zsidó polgárok életét.

Heller Ágnes a Múlt és Jövő munkatársaival érkezett Pápará, azt mondta, neki is voltak pápai ősei, nyilván a Fürst család tagjai. Róluk akartam beszélgetni vele októberben, a PÁZSIT (Pápai Zsidók Társasága) találkozáján, amelynek a meghívására olyan kedvesen mondott igent.

A megnyitóra egy kicsit későn értünk, a templom már majdnem megtelt a három kontinensről érkezett vendégekkel. Ezeröttszáz leszármazott akarta leróni a kegyeletét a pápai ősök előtt. Nekünk már nem jutott ülőhely. Próbáltam intézkedni, hogy legalább ő leülhessen, de leintett, mondta, szívesen elálldogál. Politzer Sándorhoz fordultam, a Pápa és Vidéke Zsidó Hagyományörző Egyesület elnökéhez. Ő felállított egy, az első sorban elterpeszkedő kiskamaszt, így Ági leülhetett. Rögtön beszélgetésbe elegyedett a körülötte levőkkel, talált

Heller Ágnes előad a balatonfüredi cionista táborban

néhány „auschwitzi csajt”, akikkel remekül megértette magát.

Aztán többször is találkoztunk, leginkább a Magyarországi Cionista Szövetség balatonfüredi „táborozásán”. Izgalmas előadásokat tartott, leginkább Izraelről, annak múltjáról és jövőjéről. Mindenkiel szívesen beszélgetett, vitatkozott. Hatalmas tudásán kívül nem volt benne semmi professzoros, semmi nagyképűség, semmi gög. Őszintén érdekelte, mit olvastunk, milyen filmet láttunk, hogyan gondolkodunk a világról. Komolyan vett bennünket.

Egyszer vettünk bort a boltban, és felmentünk az üdülő tetőteraszára beszélgetni, csak mi, nők. Ági sajnálta, hogy nem lehet velünk, de ő már elígérkezett rokonlátogatásra Olti Feriekhez. Gyönyörű augusztusi éjszaka volt, ragyogtak a csillagok az égen. Későre járt már, amikor meghallottuk a hangját: „Ott vagytok még, csajok?” Feljött hozzánk és együtt ittuk meg az ajándékba kapott füredi rizlinget.

Ezeket a sorokat Almádiban írom szeptember első napjaiban, az MTA Üdülőjének strandján ülve. Gyönyörű a Balaton, nyugodt, kékeszöld. A part melletti sekély vízben kacsák úszkálnak, bukna alá eleségért. Ezt a képet láthatta ő is utoljára. Csend, béke, nyugalom.

Huszár Ágnes